

Program národní a kulturní identity (NAKI)
projekt VaV MK ČR DF11P01OVV019
„Metody a nástroje krajinářské architektury pro rozvoj území“

Specializovaná mapa s odborným obsahem

Identifikace hodnot krajiny narušené těžbou surovin
Lom Janičův vrch v Mikulově

Průvodní zpráva k výsledku 1.2.4.

Předkladatel výsledku:
Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta
Valtická 337, 691 44 Lednice

Hlavní řešitel (autor – garant výsledku):
doc. Ing. Petr Kučera, Ph.D.

Spoluřešitelé (spoluautoři)
Ing. Jozef Sedláček

Výstup je zpracován v rámci řešení etapy 1.2.4. projektu. Cílem etapy je navrhnout a modelově ověřit postupy pro projednávání požadavků rezortu kultury při schvalování a povolování těžby nerostných surovin a rekultivace území v souladu s požadavky na zachování kulturních a historických hodnot.

Lednice 05/2015

OBSAH

- I. Cíl výsledku typu specializovaná mapa s odborným obsahem

- II. Popis výsledku
 - II.1. Metodická východiska
 - II.2. Vymezení území a jeho základní charakteristika
 - II.3. Primární struktura krajiny
 - II.4. Sekundární struktura krajiny
 - II.5. Souvztažnost mezi primární a sekundární strukturou krajiny
 - II.6. Terciární struktura krajiny
 - II.7. Souvztažnost mezi sekundární a terciární strukturou krajiny
 - II.8. Návrh cílového uspořádání krajiny
 - II.8.1. Koncepce uspořádání krajiny
 - II.8.2. Návrh změn v plochách s rozdílným využitím

- III. Návrh využití výsledku typu specializovaná mapa s odborným obsahem poskytovatelem

- IV. Seznam použité související literatury

- V. Seznam publikací a výstupů z originální práce, které předcházely výsledku typu specializovaná mapa s odborným obsahem

Foto na úvodní stránce: Zdeňka Jandásková,
<http://itras.cz/lom-u-marianskeho-mlyna/galerie/7973/>

I. Cíl výsledku typu specializovaná mapa s odborným obsahem

Cílem předkládané specializované mapy s odborným obsahem je praktické ověření metodiky pro projednávání těžby surovin a nerostného bohatství krajiny v různých fázích procesu územního plánování, zejména při schvalování tzv. *KONCEPCE USPOŘÁDÁNÍ KRAJINY*¹, nebo i v jiných typech správních řízení, vedených „jiným stavebním úřadem“ ve smyslu § 16, odst. (2), písm. d) stavebního zákona².

Hlavním smyslem specializované mapy s odborným obsahem je identifikovat, popsat a shrnout kulturní a historické hodnoty krajiny pro souborné stanovisko místně příslušného dotčeného orgánu rezortu kultury. Stanoviska, závazná stanoviska i souborná stanoviska jsou požadována a vydávána v různých fázích přípravy, dobývání i rekultivace území, dotčeného těžbou surovin. Stanoviska jsou po rezortu kultury vyžadována v rámci územního a prostorového plánování. Proto může být účelné grafické vyjádření příslušného stanoviska nebo závazného stanoviska. Přitom je zřejmé, že v rámci sestavování stanoviska dotčeného orgánu nelze realizovat žádné speciální průzkumy a rozbory v území, dotčeném těžbou. Odborná mapa se specializovaným obsahem proto důsledně vychází z existujících informací o území, zejména shromažďovaných a aktualizovaných v rámci tzv. *ÚZEMNĚ ANALYTICKÝCH PODKLADŮ* obcí a krajů³.

Zásady tvorby komplexní koncepce uspořádání krajiny jsou formulovány v samostatné metodice⁴. Metodika je jako samostatný výstup aplikovaného výzkumu NAKI navržena k certifikaci Ministerstvem kultury ČR.

Obsah předkládané specializované mapy s odborným obsahem je stanoven samostatnou „*METODIKOU HODNOCENÍ KRAJINY NARUŠENÉ TĚŽBOU SUROVIN*“ (Kučera, P., Novotná, Ž., 2015), která byla autory rovněž navržena k certifikaci. Použití metodiky je ověřováno několika případovými studii území,

¹ § 43, odst (1) stavebního zákona č. 183/2006 Sb.

² obvodní báňský úřad

³ vyhl. č. 500/2006 Sb. ve znění vyhl. č. 458/2012 Sb., příloha č. 1

⁴ Kučera, P. a kol.: *Metodika koncepce uspořádání krajiny pro ochranu a obnovu kulturních, historických a přírodních hodnot území*. Lednice: Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, 2015.

náležících k různým krajinným typům. Lom Janičův vrch v Mikulově byl zvolen jako jedno z modelových území.

Specializovaná mapa "Lom Janičův vrch v Mikulově" ověřuje postupy pro identifikaci a interpretaci krajinných hodnot kulturních, historických i přírodních. Odpovídá metodickým postupům, stanovených profesními předpisy České komory architektů pro územní plánování (především profesnímu standardu ČKA), ale ve zvýšené míře akcentuje kulturní, historické a percepčně estetické hodnoty krajiny tak, jak to vyžaduje stavební zákon a zákon o státní památkové péči⁵. Tyto nové postupy jsou založeny na prostorovém průmětu primární, sekundární a terciární struktury krajiny, na identifikaci vzájemných střetů mezi strukturovanými krajinnými složkami, na návrhu koncepční péče o krajinné hodnoty a navrhuje řešení existujících střetů. Pro tuto část práce navrhuje předkládaný výstup nové a původní postupy.

KONCEPCE USPOŘÁDÁNÍ KRAJINY, jako jeden z hlavních nástrojů územního a prostorového plánování, je založena na zhodnocení vývoje určujících prvků, segmentů a prostorových vztahů mezi nimi, vyhodnocených v prostředí GIS. V tomto smyslu je předkládaná specializovaná mapa součástí nově navržených odborných krajinářských podkladů pro územně plánovací činnost. Tento postup je v souladu jak se stavebním zákonem, tak i se zákonem o státní památkové péči a přispívá k přesnějšímu a zdůvodněnému uplatnění principů, chráněných oběma zákonnými normami. Specializovaná mapa představuje odborný základ pro navržení cílového stavu krajiny v územním plánu i určité části cílových charakteristik území ve smyslu ustanovení Evropské úmluvy o krajině⁶. Jedním z taxativních úkolů koncepce uspořádání krajiny je: „... vymezení ploch a stanovení podmínek pro změny v jejich využití ... při dobývání ložisek nerostných surovin ...“ (vyhláška č. 500/2006 Sb. ve znění vyhl. č. 458/2012 Sb., příloha č. 7, odst. 1, písm e). Pro stanovení příslušných podmínek jsou vyžadována vyjádření a stanoviska dotčených orgánů statutní správy včetně rezortu kultury. Možnost vyjádření – zejména k principům a zásadám obnovy krajiny v rámci rekultivací – však často nebývá využita. Jedním z důvodů je nedostatek vhodných

⁵ zák. č. 20/1987 Sb.

⁶ *Evropská úmluva o krajině/ European Landscape Convention*. Strassburg: Rada Evropy CM/Rec(2008)3. Po ratifikaci Parlamentem ČR (Poslaneckou sněmovnou, Senátem a prezidentem ČR) vstoupila v platnost 1. 10. 2004

metodických nástrojů pro vyjádření, což je důvod vzniku jak certifikované metodiky, tak i této studie proveditelnosti (specializované mapy s odborným obsahem).

Základním úkolem předloženého výstupu tedy je poskytnout odborným orgánům památkové péče, rezortu kultury, orgánům státní správy i územní samosprávy objektivní a kvalifikované argumenty pro jejich stanoviska, vyjádření a rozhodnutí. Současně je cílem výstupu poskytnout výklad kulturních, historických a přírodních hodnot území tak, aby byl srozumitelný jejich veřejný význam i vlastníkům a uživatelům pozemků. V neposlední řadě se snaží předložená případová studie sestavit argumentační platformu pro případné dohodovací řízení nebo správní přezkum vydaného územního plánu (ať už přezkum správní nebo přezkum soudní⁷) pokud v rámci řízení nedojde ke shodě.

II. Popis výsledku

II.1. Metodická východiska

Základním úkolem koncepce uspořádání krajiny je určit významnost sledovaných jevů pro obnovu harmonické a kulturní krajiny při rekultivaci dobývacího území. Forma rekultivace je materializovaným projevem kulturní identity obce, jejich obyvatel i podnikajících investorů.

Metodicky lze k řešení takového problému dospět řadou způsobů. V souladu se soudobými poznatky volíme na základě citovaných metodik^{8,4}. Tato specializovaná mapa s odborným obsahem zásadně vychází z údajů, které orgány státní správy shromažďují a aktualizují v rámci přenesené působnosti při výkonu územní a stavební správy. Tyto údaje jsou soustředěny v tzv. ÚZEMNĚ ANALYTICKÝCH PODKLADECH³, která jsou udržovány v rámci obcí s rozšířenou pravomocí a přenesenou působností (ORP, obce III. stupně). Informace o území jsou vyjadřovány prostřednictvím 119 sledovaných jevů: náleží k nim kulturní a historické hodnoty,

⁷ ustanovení § 94 a násl. správního řádu (zák. č. 500/2004 Sb.).

⁸ Kučera, P. Novotná, Ž.: *Metodika hodnocení krajiny narušené těžbou surovin*. Lednice: Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, 2015.

přírodní hodnoty, chráněná ložisková území a dobývací prostory, poddolovaná území a důlní díla, dále prvky technické a dopravní infrastruktury, ochranná pásma, počet bytových jednotek, atd.

Cílem specializované mapy s odborným obsahem je prokázat, že pro vyjádření oborových zájmů rezortu kultury (např. pro přípravu vyhlášení dobývacího území) není třeba provádět rozsáhlá terénní šetření a průzkum území. S ohledem na platnou legislativu pro taková šetření ani neexistuje potřebný časový prostor⁸. Proto i důvodová zpráva k této mapě odkazuje především na aktualizované údaje v ÚAP, které jsou v případě potřeby komentovány nebo podrobněji interpretovány. Interpretce je založena na porovnání primární, sekundární a terciární struktury krajiny v prostředí geografických informačních systémů (GIS). Prostorový průmět všech tří struktur umožňuje identifikovat problémy a střety v území, jejichž řešení se stává základem programu regenerace a rekultivace území – pokud ovšem některý z orgánů státní správy takovou podmínku pro následné rekultivace požaduje.

Primární struktura krajiny popisuje přirozené vlastnosti prostoru; většina z nich při kulturním způsobu využívání krajiny poskytují užitek a profit. Kombinace přírodních podmínek je zpravidla pro danou lokalitu jedinečná. Základem analýzy i jejího grafického vyjádření v souboru specializovaných map s odborným obsahem je rozbor:

- ▣ geomorfologických podmínek (hypsometrie);
- ▣ mikroklimatických poměrů;
- ▣ geologických a hydrogeologických vlastností krajinného prostoru;
- ▣ pedologických poměrů;
- ▣ biogeografických charakteristik a prostorových jednotek v území;
- ▣ ložisek nerostných surovin a popis jejich zásob.

Sekundární struktura krajiny vyjadřuje schopnost obyvatel využívat dostupné přírodní zdroje (primární strukturu krajiny) k získávání definovatelných užitků. Využívání může být harmonické a kulturní, ale může být i diskrepanční, devastační. Těžba nerostných surovin náleží ke druhé – devastační – skupině využívání území. Proto je velmi důležité, aby regenerace a rekultivace území v rámci nově vytvářené sekundární struktury krajiny v sobě nesla principy, vedoucí k řízené obnově přírodních zdrojů, využívaných k produkčním i mimoprodukčním funkcím krajiny v budoucnosti.

Pokud regenerační principy neobsahuje, území je dále vyčerpáváno a postupně ztrácí poslední zbytky svých hodnot. Obnovní principy tradičně a pravidelně obsahuje historická struktura krajiny, která se tak může stát inspiračním zdrojem při návrhu cílové struktury území při regeneraci a rekultivaci vytěžených ložisek nerostných surovin.

Vyspělé technické možnosti, ovlivňující soudobou sekundární strukturu krajiny, vytváří klamné zdání úspěchu při překonávání přírodních překážek – při takové činnosti často vznikne porucha (problém, střet), která se projeví až s určitou setrvačností (ztráta vody ve studních; ztížené odbourávání cizorodých látek v půdě, vodě nebo ovzduší v době inverze; náchylnost k externalitám a extrémům – např. kulminační průtoky povrchových vod, nárazový a nadměrný erozní smyv půdy, apod.).

Terciární struktura krajiny představuje soubor hmotných statků nebo nehmotných zásad, založených na percepci, recepci a preferenci hodnot⁹. Terciární struktura může mít formu zákonů, územních plánů, technických norem¹⁰. Má však i své významné hmotné projevy, které jednak materiálně SYMBOLIZUJÍ základní uznávanou hodnotu, jednak vytváření minimální prostorové předpoklady pro naplnění a realizaci této hodnoty.

Identifikace a interpretace hodnot primární, sekundární a terciární struktury krajiny obsahují následující kapitola metodiky II.3. Souhrnný metodický cíl pro správné sestavení koncepce uspořádání krajiny¹¹ lze shrnout do následujících zásad pro navrhování a posuzování koncepce uspořádání krajiny:

- a) navrhnout takové způsoby regenerace a rekultivace území, aby nebyly poškozovány nebo zmenšovány existující a identifikované kulturní, historické nebo přírodní hodnoty území, ale aby byly naopak zmnoženy;

⁹ tj. vnímání, přijetí, upřednostnění určitých hodnot

¹⁰ např. zákon o státní památkové péči, zákon o ochraně přírody a krajiny, evropská soustava NATURA 2000, Evropská úmluva o krajině

¹¹ § 43 stavebního zákona č. 183/2006 Sb.

- b) chránit při rekultivaci takové využívání krajiny, které lze označit jako přiměřené, očekávatelné a které reflektuje oprávněné veřejné zájmy obyvatel území¹²; a to i za cenu zásahu do výkonu vlastnického nebo užívatelského práva vlastníků;
- c) fixovat v prostoru takové kulturní formy využití území, jejichž integrální součástí je přirozená nebo řízená regenerace obnovitelných přírodních zdrojů¹³;
- d) vyloučit z citlivých a snadno zranitelných částí území takové formy využití, které obsahují rizika skrytého šíření škodlivin nebo cizorodých působků v prostředí.

POZNÁMKA:

S ohledem na výše popsanou metodiku jsou v následujícím textu identifikované hodnoty krajiny seřazeny podle principu primární – sekundární – terciární struktura krajiny, nikoliv podle pořadí sledovaných jevů v ÚZEMNĚ ANALYTICKÝCH PODKLADECH³. Odkaz na příslušný sledovaný jev ÚAP je uveden vždy v záhlaví podkapitoly – zaznamenány jsou pouze ty jevy, které se vyskytují v řešeném území.

II.2. Vymezení území a jeho základní charakteristika

Zvolená lokalita s označením „LOM JANIČŮV VRCH V MIKULOVĚ“ je rekultivovaný prostor vytěženého vápencového lomu o rozloze cca 4 ha s nadmořskou výškou od 249 m n. m. do 306 m n. m. Nachází se na severovýchodním okraji města Mikulova. V místě vytěženého lomu se až do první poloviny 20 stol. nacházel vápencový vrch nazývaný *Janičův vrch*. Vrchol tohoto kopce ležel ve výšce 322 m n. m. (Janitschberg), a svým charakterem byl podobný ostatním vrchům vápencového bradla Pavlovských vrchů.

Město Mikulov se nachází v nejnižnější části Jihomoravského kraje na hranicích s Rakouskou republikou (okres Břeclav). Vzdálenost od Brna cca 50 km, vzdálenost od Vídně 86 km. Státní hranice vede od r. 1918 dnem údolí, vytvořeného místními potoky Včelínek – Niklasgraben – Polní potok – Ottenthaler Bach.

¹² tj. nikoliv zájmy soukromé

¹³ klíčový princip trvale udržitelného rozvoje

II.3. Primární struktura krajiny

Tab. č. 1: Přehled jevů v ÚAP, které lze interpretovat pro hodnocení primární struktury krajiny

JEV č.	OBSAH
jev 42	hranice biochor a dalších biogeografických jednotek
jev 46	zranitelná oblast
jev 58	chráněné ložiskové území
jev 60	ložisko nerostných surovin

Geologické, hydrogeologické, mikroklimatické, pedologické a další skutečnosti, tvořící primární strukturu krajiny, jsou interpretovány ve smyslu přirozených (ekologických) limitů a rizik ovlivňujících využívání území. Soubornou prostorovou kategorií, která je výsledkem skladby uvedených faktorů primární krajinné struktury, jsou prostorové biogeografické jednotky. Na řešeném území je diferenciací krajiny provedena v tvz. geobiocenologickém pojetí (je vyjádřena zákresem biogeografických prostorových jednotek ve specializované mapě s odborným obsahem).

V hierarchickém biogeografickém systému prostorových jednotek je řešené území zařazeno z hlediska primární struktury krajiny takto:

Klimaxový biotop: Aestisilva¹⁴

Biogeografická provincie: Panonská

Biogeografické podprovincie: Severopanonská¹⁵

Bioregion: Mikulovský 4.2.¹⁰

Biochora: 1BE erodované plošiny na svazích 1. vegetačního stupně

1SC svahy na slínitěm flyši v 1. vegetačním stupni

-2IA izolované vrchy na vápencích v suché oblasti 2. vegetačního stupně

Skupiny typů geobiocenu (viz specializovaná mapa v podrobnějším měřítku): z hlediska polohového klimatu náležejí všechny biotopy k 1. vegetačnímu stupni (vyšší polohy Janičova vrchu byly v průběhu těžby vápence rozebrány). Z hlediska trofických řad a meziřad náleží celé území do oblasti eutrofně kalcifilní (dolomitický vápenec). Z hlediska hydrických řad a meziřad se v modelovém území vyskytuje výrazný

¹⁴ Duvigneaud, P. et al., *Ekologická syntéza*. Praha: Academia, 1988

¹⁵ Culek, M., Grulich, V., Laštůvka Z., Divíšek, J.: *Biogeografické regiony České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, ISBN 978-80-210-6693-9

gradient od hydrické řady suché, přes meziřadu omezenou, přes řadu normální až k polohám mokřím (se stagnující vodou)¹⁶:

1D1: *Corni-querceta petraeae-pubestentis humilis* (zakrslé dřínové doubravy)

1D1(2): *Cerasi-querceta pini humilia* (zakrslé mahalebkové borodoubravy)

1D2: *Corni-querceta petraeae-pubestentis cerris aren.* (dřínové doubravy na píscích)

1D4-5b: *Ulmata* (jílmíny)

1BD1-2: *Ligustri-querceta humilia inferiora* (zakrslé doubravy s ptačím zobem n. st.)

Uvedené geobiocenologické jednotky jsou sice nazývány především podle výskytu společenstev potenciálních typů vegetace, ale v krajinné ekologii jsou tradičně interpretovány jako širší rámce trvalých ekologických podmínek (primární struktura krajiny)¹⁷. Z hlediska ekologického rajónování lze zařadit celé řešené území do zóny ekologických limitů vyššího stupně⁴.

POZNÁMKA:

Hranice uvedených biogeografických jednotek obsahuje specializovaná mapa s odborným obsahem.

Faktory, které vedly k tomuto zařazení řešeného území, vyjadřuje následující přehled:

Tab. č. 2: Primární struktura krajiny v lokalitě „Lom Janičův vrch v Mikulově“, „Suchý lom u Mariánského mlýna“ (ZM 1:50 000, list 34-14 – na hranici s listem 34-23)

KATEGORIE	VÝZNAM
GEOLOGIE	
Eratém	Mezozoikum
Útvar	Jura, křída (senon spodní – turon)
Souvrství	Ernstbrunnské vápence
Hornina	Vápenec, brekcie, dolomí
Typ horniny	Sediment zpevněný
Soustava	Karpaty
Oblast	Flyšové pásmo
Region	Vnější skupina příkrovů
Jednotka	Ždánická jednotka, vnější západní Karpaty
HYDROGEOLOGIE	
Typ HG prostředí	9 Pg n
Popis	nepřavidelné střídání zvrásněných průlinovo-puklinových kolektorů (písky, pískovce, dolomity) a izolátorů (jíly, vápnité jílovce) pouzdřanské a ždánické jednotky (Pg)
Kvantitativní char.	$T = 1,10^{-5} - 1,10^{-4} \text{ m}^2 \cdot \text{s}^{-2}$

¹⁶ Buček, A., Lacina, J.: *Geobiocenologie II*. Brno: Mendelova univerzita, 1999, ISBN 80-7157-417-1

¹⁷ Míchal, I.: *Ekologická stabilita*. Brno: Veronica, 1994, 276 s., ISBN 80-85368-22-6

KATEGORIE	VÝZNAM
Stabilita transmisivity	„s“ nelze stanovit (variabilita transmisivity vyjádřena indexem n, intenzita barvy červeně indexem 7)
Typ HG prostředí	5 Nb n
Popis	ve východní části u Mikulova
Kvantitativní char.	T $1,10^{-5}$ - $1,10^{-4}$ m ² *s ⁻²
Stabilita transmisivity	„s“ nelze stanovit, (variabilita transmisivity vyznačena indexem n), intenzita barvy červeně indexem 7
HYPSOMETRIE	
Vrstevnice	Viz specializovaná mapa s odborným obsahem
Reliéf	Viz stínovaný reliéf ve specializované mapě s odb. obsahem

POZNÁMKA 1: symbol „s“ vyjadřuje směrodatnou odchylku, variabilitu transmisivity (homogenitu nebo naopak rozkolísanost).

POZNÁMKA 2: řešené území se nachází na hranici dvou hydrogeologických okrsků – hranice je tvořena hřbetem Svatého Kopečka. Z hlediska interpretace přirozených (ekologických) limitů a rizik jsou však oba okrsky velmi podobné.

POZNÁMKA 3: pedologické charakteristiky nejsou vzhledem k realizované těžbě a vzhledem ke zvolenému způsobu rekultivace rozhodující. Odvodit je lze z biogeografických jednotek – skupin typů geobiocénu, trofických a hydrických řad.

POZNÁMKA 4: charakteristiky ložiskového území jsou uvedeny v záhlaví specializované mapy s odborným obsahem.

II.4. Sekundární struktura krajiny¹⁸

vyjadřuje způsob využití přírodních daností obyvateli území. Toto využívání může být harmonické a kulturní, ale může být i diskrepanční, devastační.

Tab. č. 3: Přehled jevů v ÚAP, které lze interpretovat pro hodnocení sekundární struktury krajiny

JEV č.	OBSAH
4	plochy k obnově nebo k opětovnému využití znehodnoceného území
36	lokality výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů s národním významem
39	lesy hospodářské
44	vodní zdroj povrchové, podzemní vody včetně ochranných pásem
47	vodní útvar povrchových, podzemních vod
48	vodní nádrž
50	záplavové území
52	území určené k rozlivům povodní
55	přírodní léčivý zdroj, zdroj přírodní minerální vody včetně ochranných pásem
56	lázeňské místo, vnitřní a vnější území lázeňského místa
57	dobývací prostor
61	poddolované území

¹⁸ „užitá“ struktura krajiny

JEV č.	OBSAH
62	sesuvné území a území jiných geologických rizik
63	staré důlní dílo
64	staré zátěže území a kontaminované plochy
66	odval, výsypka, odkaliště, halda
67	technologický objekt zásobování vodou vč. ochranného pásma
85	skládky vč. ochranného pásma
106	cyklostezka, cyklotrasa, hipostezka, turistická stezka
113	hřbitov vč. ochranného pásma

Základem analýzy je rozbor současného využití území (land use) podle prováděcí vyhlášky ke stavebnímu zákonu č. 501/2006 Sb. Tato vyhláška dělí plochy podle rozdílného způsobu využití území:

- ▣ plochy zastavěné, zastavitelné, zpevněné¹⁹: bydlení, rekreace, občanského vybavení, plochy veřejných prostranství, smíšené obytné, dopravní infrastruktury, výroby a skladování, smíšené výrobní;
- ▣ plochy nezastavěné a nezastavitelné²⁰: vodní a vodohospodářské, zemědělské, lesní, přírodní, plochy smíšené nezastavěného území
- ▣ plochy těžby nerostů a plochy specifické²¹

Analýza sekundární struktury území je standardním obsahem územního plánu, zejména KONCEPCE USPOŘÁDÁNÍ KRAJINY. Rozhodujícím údajem pro identifikaci dochovaných přírodních hodnot je stupeň antropického ovlivnění ploch:

- ▣ přírodě blízké vodní plochy a toky;
- ▣ vyvinutá aluvia, mokřady a prameniště;
- ▣ lesní porosty přírodě blízké;
- ▣ porosty dřevin rostoucích mimo les přírodě blízké (relikty, refugia, remízy);
- ▣ trvalé travní porosty s podílem nebo s převahou přirozeně rostoucích trav a bylin;
- ▣ místa výskytu evropsky chráněných druhů planě rostoucích rostlin nebo volně žijících živočichů

POZNÁMKA:

Hranice aktuálních typů vegetace a jejich označení podle mapování biotopů Agentury ochrany přírody a krajiny obsahuje specializovaná mapa s odborným obsahem.

¹⁹ § 4 až § 12 vyhl. č. 501/2006 Sb.

²⁰ § 13 až § 17 vyhl. č. 501/2006 Sb.

²¹ § 18 a § 19 vyhl. č. 501/2006 Sb.

Podklady pro vymezení přírodních hodnot poskytuje jednak mapování land use (vlastní terénní průzkum nebo podklady na vzdálených serverech WMS Agentury ochrany přírody a krajiny), jednak specifické mapování biotopů²², dále systém NATURA 2000 (EVL – evropsky významné lokality). Plochy s rozdílným způsobem využití²³ lze s ohledem na specifické podmínky a charakter území dále podrobněji členit²⁴. Způsob podrobnějšího členění ploch s rozdílným způsobem využití uvádí např. metodika MINIS (Poláček J., Poláčková V. a kol., 2010) nebo metodiky MŽP (Vorel I. a kol., 2012).

Řešené území „Lom Janičův vrch“ náleželo až do r. 2004 k plochám s rozdílným využitím v kategorii „plochy těžby nerostů“. Typ rekultivace byl zvolen v kategorii „ekologická obnova krajiny“, resp. „komplexní způsob obnovy“. Od této doby je rekultivovaná plocha lomu zařazena do „ploch přírodních“. Podrobnosti k typologii rekultivací viz. Kučera, P., Novotná, Ž. Metodika regenerace krajiny narušené těžbou surovin (Lednice: Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, 2015).

Reliéf chráněného území je díky předchozí těžební činnosti velmi členitý. Tříetážový lom založený v bílém masivním ernstbruském vápenci pohltit během 2. pol. 20. stol. takřka celý kopec. Tím vznikl prostor, ve kterém na sebe navazují fragmenty stepních společenstev s křovinami, strmé lomové stěny, ploché vytěžené etáže a zaplavené dno těžební jámy. Na jihovýchodním okraji území se nad vytěženou plochou jen několik metrů od hrany nachází poměrně velký a hluboký závrť oválného tvaru. V roce 2004 došlo v souvislosti s ukončením těžby k zastavení čerpání podzemní vody a tím k nastoupaní hladiny podzemní vody na úroveň cca 258 m n. m. Během několika měsíců se tak vytvořilo neprůtočné antropogenní jezero o rozloze cca 2 ha s maximální hloubkou 10 m.

Toto nově vzniklé jezero se neustále vyvíjí a je postupně osidlováno novými druhy organismů. Litorální společenstva se pozvolna rozvíjí především na místech, kam se z horní hrany lomu zřítily uvolněné bloky spraše, anebo tam, kde byla při rekultivaci

²² Katalog biotopů ČR: Chytrý M., Kučera T., Kočí M. a kol. (2001)

²³ § 3, odst.(2) písm. a) vyhl. č. 501/2006 Sb.

²⁴ § 3, odst. (4) vyhl. č. 501/2006 Sb.

rozprostřena vrstva půdy. V prostoru lomu se vzhledem k poměrně krátké době, která uplynula od ukončení těžby, intenzivně uplatňuje samovolná sukcese. Díky těsné blízkosti zachovalých fragmentů stepi kolem lomu a také nevelké vzdálenosti od přírodní rezervace Svatý kopeček jsou lomové etáže poměrně rychle osidlovány autochtonními druhy.

Vliv rostlinných invazních druhů dřevin (na území vytěženého lomu) byl výrazně eliminován při rekultivaci v letech 2005–2006, nyní se tyto rostliny na území PP vyskytují jen sporadicky na jeho okrajích. Složitější je situace s rybí obsádkou, která se postupně ustavila v původně oligotrofním jezeru bez ryb. Kvůli živelnému vysazování nevhodných druhů ryb došlo k vytvoření obsádky, která neumožňuje dostatečný rozvoj populací obojživelníků.

Tab. č. 4: Sekundární struktura krajiny v lokalitě „Lom Janičův vrch v Mikulově“, „Suchý lom u Mariánského mlýna“

KATEGORIE	VÝZNAM
PLOCHY S PŘEVLÁDAJÍCÍM (ROZDÍLNÝM) VYUŽITÍM^{*)}	
Ek	Plocha krajinné zeleně – dřeviny rostoucí mimo les
Rk	Přírodní koupaliště
Ne	Vodní nádrž s extenzivním využitím
Ep	Plochy s drobnou parcelací – vysoká hodnota ekologická i estetická
AKTUÁLNÍ TYPY VEGETACE – MAPOVÁNÍ BIOTOPŮ	
T3.1	Skalní vegetace s kostřavou sivou (<i>Festuca pallens</i>)
T3.2	Pěchavové trávníky (<i>Sesleria albicans</i>)
T3.3A	Úzkolisté suché trávníky (vázané na panonskou oblast)
T3.4D	Širokolisté suché trávníky <i>Cirsio-Brachypodium pinnati</i> (bez jalovce a vstavačovitých)
K3	Vysoké mezofilní a xerofilní křoviny
L3.4	Panonské dubohabřiny
V1	Makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a metrofních stojatých vod
HORNINOVÉ PROSTŘEDÍ	
Dobývací prostor	DP 6/0149/8 Mikulov. Lom Janičův vrch, lom Svatá hora. Nevytěžené zásoby suroviny (viz specializovaná mapa s odborným obsahem) odepsány MPO v r. 2006 ^{**}). Rozsah nevytěženého ložiska činí 0,168 ha ^{***}).

POZNÁMKY:

^{*)} Platný územní plán města Mikulov z r. 2001 nepoužívá typologii ploch s rozdílným využitím podle metodiky MINIS, ale člení plochy podle vlastní metodiky. Tab. č. 2 uvádí typologii ploch v okolí lomu Janičův vrch podle platného územního plánu.

^{**}) Rozhodnutí Obvodního báňského úřadu v Brně č. j. SBS/419869/2012/OBÚ-01/01 dne 14. 12. 2012.

***Těženou surovinou byl vysokoprocentní vápenec (98 %) k výrobě vápna. Rozhodnutí bylo vydáno pro Carmeuse Czech Republic s.r.o., Mokrá-Horákov.

Tab. č. 5: Výskyt chráněných druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů (Zdroj: Plán péče o přírodní památku Lom Janičův vrch, AOPK, 2013)

A. Přehled zvláště chráněných druhů rostlin

název druhu	aktuální početnost nebo vitalita populace v ZCHÚ	popis biotopu druhu v ZCHÚ
silně ohrožený (SO)*		
ožanka horská (<i>Teucrium montanum</i>)	vzácně, několik jedinců	skalní step nad plaveckým bazénem
deváterka poléhavá (<i>Fumana procumbens</i>)	vzácně, několik jedinců	skalní step nad plaveckým bazénem
kavyl sličný (<i>Stipa pulcherrima</i>)	vzácně	vstupní etáž lomu u brány
kosatec nízký (<i>Iris pumila</i>)	vzácně, několik rozrůstajících se trsů (pravděpodobně vysazen)	vstupní etáž lomu u vstupní brány
ohrožený (O)*		
hvězdnice zlatovlásek (<i>Aster linosyris</i>)	častá, dobrá vitalita východní	horní hrana lomu, vstupní etáž lomu, skalní step nad plaveckým bazénem
koulenka vyšší (<i>Globularia bisnagarica</i>)	několik desítek jedinců stabilní populace	skalní step nad plaveckým bazénem
len tenkolistý (<i>Linum tenuifolium</i>)	několik jedinců skalní	step nad plaveckým bazénem
zvonek sibiřský (<i>Campanula sibirica</i>)	častý, dobrá vitalita	skalní step nad plaveckým bazénem, vstupní etáž lomu
svída dřín (<i>Cornus mas</i>)	častá, dobrá vitalita	severozápadní horní hrana lomu
chrpa chlumní (<i>Centaurea triumfettii</i> subsp. <i>axillaris</i>)	několik jedinců	skalní step nad plaveckým bazénem

B. Přehled zvláště chráněných druhů živočichů

název druhu	aktuální početnost nebo vitalita populace v ZCHÚ	popis biotopu druhu v ZCHÚ
kriticky ohrožený (KO)*		
kudlanka nábožná (<i>Mantis religiosa</i>)	ojediněle stepní plochy	vstupní etáž lomu
skokan skřehotavý (<i>Rana ridibunda</i>)	jednotlivě	vodní plocha, litorál
silně ohrožený (SO)*		
zlatohlávek chlupatý (<i>Tropinota hirta</i>)	běžně	stepní plochy, vstupní etáž lomu
rosnička zelená (<i>Hyla arborea</i>)	po vytvoření jezera extrémně hojně, nyní jednotlivě	vodní plocha, litorál, vstupní etáž lomu
skokan štihlý (<i>Rana dalmatina</i>)	jednotlivě	vodní plocha, litorál
ropucha zelená (<i>Bufo viridis</i>)	jednotlivě	vodní plocha, litorál
ještěrka obecná	hojně	stepní plochy, stěny lomu

název druhu	aktuální početnost nebo vitalita populace v ZCHÚ	popis biotopu druhu v ZCHÚ
<i>(Lacerta agilis)</i>		
pěnice vlašská <i>(Sylvia nisoria)</i>	jeden pár	okrajové křoviny a roztroušené keře v území
krahujec obecný <i>(Acipiter nisus)</i>	ojediněle	vodní plocha, litorál, lomové stěny
ostříž lesní <i>(Falco subbuteo)</i>	ojediněle	litorál, lomové stěny
ohrožený (O)*		
majka obecná <i>(Meloë proscarabeus)</i>	hojně	stepní plochy, vstupní etáž lomu
otakárek fenyklový <i>(Papilio machaon)</i>	hojně	stepní plochy
prskavci <i>(Brachinus sp.)</i>	nehojně	stepní plochy, vstupní etáž lomu
otakárek ovocný <i>(Iphiclides podalirius)</i>	hojně	stepní plochy
střevlík <i>(Carabus ulrichii)</i>	nehojně	stepní plochy, vstupní etáž lomu
ropucha obecná <i>(Bufo bufo)</i>	jednotlivě	vodní plocha, litorál
zlatohlávek <i>(Oxythyrea funesta)</i>	nehojně	stepní plochy
užovka obojková <i>(Natrix natrix)</i>	hojně	vodní plocha, litorál
ťuhýk obecný <i>(Lanius collurio)</i>	2-3 páry	okrajové křoviny a roztroušené keře v území
výr velký <i>(Bubo bubo)</i>	součást hnízdního teritoria jednoho páru	lomové stěny

POZNÁMKY:

*) kategorie podle vyhl. č. 395/1992 Sb.

Přehled zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů vyskytujících se v PP Lom Janičův vrch je uváděn na základě dat uložených v databázích AOPK ČR, dat poskytnutých externisty, dat mapování druhů Natura 2000 a podle údajů z vlastního pozorování pracovníků Správy CHKO Pálava a KS Brno.

II.5. Souvztažnost mezi primární a sekundární strukturou krajiny

Primární vlastnosti krajiny – především chráněné ložisko vysokoprocenního vápence (98 %) na rozloze 10,44 ha – historicky předurčovalo území k těžbě surovin. Těžba byla zahájena v r. 1946. Po ukončení II. etapy těžby v r. 2004 byla zahájena rekultivace území s využitím přirozených sukcesních pochodů.

Primární vlastnosti krajiny tedy nejdříve způsobily devastaci území těžbou, posléze však vznik extrémních a extrazonálních ekologických formací (bloková sukcesní

stadia na lomových stěnách a na jejich okrajích). Základní krajinářský celek, tvořený bývalým Janičovým vrchem a nyní vytěženým lomem Svatá hora se projevuje jako druhově bohaté a rozmanité území s výskytem biotopů V1 - vegetace stojatých vod, T3 - suché trávníky, K3 - vysoké mezofilní a xerofilní křoviny a L3 - dubohabřiny.

Nejvýznamnější hodnoty, vznikající souvztažností (korelací) mezi primární a sekundární strukturou krajiny je tedy projevují především v oblasti PŘÍRODNÍCH HODNOT.

II.6. Terciární struktura krajiny

představuje soubor hmotných statků nebo nehmotných zásad, založených na percepci, recepci a preferenci hodnot²⁵. Terciární struktura může mít formu zákonů, územních plánů, technických norem²⁶. Má však i své významné hmotné projevy, které jednak materiálně SYMBOLIZUJÍ základní uznávanou hodnotu, jednak vytvářejí minimální prostorové předpoklady pro naplnění a realizaci této hodnoty.

Tab. č. 6: Přehled jevů v ÚAP, které lze interpretovat pro hodnocení terciární struktury krajiny

JEV č.	OBSAH
5	památková rezervace vč. ochranného pásma
6	památková zóna vč. ochranného pásma
7	krajinná památková zóna
8	nemovitá kulturní památka, popř. soubor, vč. ochranného pásma
9	nemovitá národní kulturní památka, popř. soubor, vč. ochranného pásma
10	památka UNESCO vč. ochranného pásma
11	urbanistické hodnoty
12	region lidové architektury
13	historicky významná stavba, soubor
14	architektonicky cenná stavba, soubor
15	významná stavební dominanta
16	území s archeologickými nálezy
17	oblast krajinného rázu
18	místo krajinného rázu
19	místo významné události
20	významný vyhlídkový bod
21	územní systém ekologické stability
22	významný krajinný prvek registrovaný
23	významný krajinný prvek ze zákona, pokud není vyjádřen jinou položkou
24	přechodně chráněná plocha
25	národní park včetně zón a ochranného pásma
26	chráněná krajinná oblast včetně zón
27	národní přírodní rezervace včetně ochranného pásma

²⁵ tj. vnímání, přijetí, upřednostnění určitých hodnot

²⁶ např. zákon o státní památkové péči, zákon o ochraně přírody a krajiny, evropská soustava NATURA 2000, Evropská úmluva o krajině

JEV č.	OBSAH
28	přírodní rezervace včetně ochranného pásma
29	národní přírodní památka včetně ochranného pásma
30	přírodní park
31	přírodní památka včetně ochranného pásma
32	památný strom včetně ochranného pásma
33	biosférická rezervace UNESCO, geopark UNESCO
34	NATURA 2000 - evropsky významná lokalita
35	NATURA 2000 - ptačí oblast
37	lesy ochranné
38	les zvláštního určení
45	chráněná oblast přirozené akumulace vod
51	aktivní zóna záplavového území
59	chráněné území pro zvláštní zásahy do zemské kůry

Z hlediska kulturních, historických a památkových hodnot tvoří řešené území součást krajinářského celku *Mikulovska-Falkensteinska*. Před rozpadem rakousko-uherské monarchie tvořilo údolí Včelínku jediný historický sídelní celek v rámci panství rodu Dietrichsteinů. V údolí vznikla řada prostorových vztahů mezi dominantami architektonickými, přírodními i kulturními. Vznikla tak krajina, propojená řadou kompozičních prvků, které dodnes zůstaly zachovány. V těsném sousedství Lednicko-valtického areálu (památky světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO) se tak nachází další krajinářský komplex s vysokou koncentrací kulturních, historických a duchovních hodnot.

Vápencové bradlo Svatého Kopečku (Tanzberg, 391,4 m n.m.) tvoří významnou přírodní, historickou, architektonickou a duchovní dominantu. Protáhlý hřbet od jihozápadu k severovýchodu nese řadu kompozičních prvků krajinářského komplexu: Olivetskou horu, pašijovou cestu se 14 zastaveními, zvonici, kostel sv. Šebestiána, Boží hrob. Severovýchodní uzávěr bradla tvoří dobývací prostor: lom Janičův vrch, a lom Svatá hora, někdy označovaný jako „Suchý lom u Mariánského mlýna“. Dobývací prostor je nechtěnou součástí krajinářské kompozice.

Příznivé klima vytvářelo vhodné podmínky pro osídlení už od hluboké historie (neolit, Dolní Věstonice). Výskyt vysoce kvalitního jurského vápence v bradle Pavlovských vrchů podmínil jednak existenci velmi kontrastní bioty vápencových stepí (viz zonace CHKO Pálava), jednak snahy o ekonomické zhodnocení nerostného bohatství.

Mapový server <http://www.turistika.cz/mista/mikulov-suchy-lom-u-marianskeho-mlyna> k lokalitě uvádí:

„Lokalita na severovýchodním úpatí Svatého kopečku u Mariánského mlýna se stala za I. republiky velmi oblíbeným výletním cílem obyvatelům města Mikulova. Roku 1921 zde byla slavnostně otevřena plovárna, disponující rovnou dvěma bazény - jeden sloužil plavcům a ten druhý těm "druhým." Okolí cesty do Mikulova bylo příkrášleno parkovitou úpravou. Všechno se ale rázem změnilo po ukončení II. světové války, kdy se tady začalo s velmi intenzivní těžbou vápence, a plovárna zanikla. Vápenec se z úpatí "svaté hory" doloval až do 70. let minulého století, než se podařilo prosadit její ochranu. Těžba se vzápětí přesunula na opačnou stranu budov Mariánského mlýna, kde se dosud vypínal panenský Janišův vrch a úbočí Svatého kopečku dodnes hyzdí obrovská jizva v krajině - proláklina starého lomu. Zaujímá rozlohu přibližně 150 x 250 m a jeho vysoké vápencové stěny člení několik teras. I po dlouhých letech, které uplynuly od ukončení těžby, tady stále nesmyslně platí staré báňské zákony, které do lomu zakazují vstup. Na ploché zarovnané dno staré těžební jámy sice kamenné násypy s masivní bránou zabraňují vjezd jakémukoliv vozidlu, ale areál přitom není oplocen a tak sem - (samozřejmě s vědomým porušením zákona), může vstoupit kterýkoliv lidský jedinec. Je velká škoda, že je tento ohromný prostor zcela nevyužit - moc hezky by se tady vyjímal plocha nějakého arboreta, nejlépe takového podobného, jaké mají ve Štramberku...“

Plán péče o přírodní památku Lom Janičův vrch pro období 2014-2019²⁷ uvádí:

„Z Pavlovských vrchů je dokladována maloplošná těžební činnost již od středověku. Od druhé poloviny 19. stol. pak bylo na Pálavě otevřeno několik větších lomů, které byly v provozu až do 2. světové války. Po roce 1945 byla definitivně ukončena těžba v lomu Turoid a v lomu Perná. Veškerá průmyslová těžba pak byla přesunuta do prostoru u Mariánského mlýna, kde byla těžba vedena dvěma lomy – Janičův vrch a Svatý kopec. Dobývací prostor na Janičově vrchu byl otevřen v roce 1946 a byl zde těžen vysokoprocenní vápenec (cca 98 %), u něhož byla schválena vhodnost i pro využití ke speciálním chemickým účelům. Těžba zde probíhala až do roku 1981, kdy byla přerušena, neboť Vápenka Mikulov byla začleněna do koncernového podniku Cementárny a vápenky Brno, který měl přebytky vápencových drtí v závodě Mokrá a tyto přebytky začal zpracovávat v závodě Mikulov. V době, kdy byla v lomu přerušena těžební činnost, bylo také zastaveno čerpání podzemní vody z hydrovrtu HG-1 a v

²⁷ Mikulov: Agentura ochrany přírody a krajiny, Správa CHKO Pálava a krajské středisko Brno, 2013

*důsledku toho se vytvořilo menší jezero o rozloze cca 0,25 ha a maximální hloubce do 3 m. V tomto období se zde velmi rychle vytvořil zajímavý vodní ekosystém hostící řadu druhů obojživelníků; hojně se zde například vyskytoval čolek obecný (*Triturus vulgaris*). V roce 1990 byla těžba vápence obnovena a pokračovala až do roku 2004, kdy již byly vytěženy takřka všechny dostupné zásoby“.*

V roce 2006 byly rozhodnutím Ministerstva průmyslu a obchodu definitivně odepsány zásoby výhradního ložiska. V roce 2010 byl podstatně zmenšen dobývací prostor a v prosinci roku 2012 pak došlo k jeho definitivnímu zrušení (viz rozhodnutí OBÚ v poznámce**) v kap. II.4). Dobývací prostor má celkovou rozlohu 10,44 ha, z chráněného ložiskového území je netěženo 0,168 ha.

K provedené rekultivaci plán péče uvádí:

„V letech 2005-2006 proběhla základní rekultivace lomu spočívající v odstranění odpadu a likvidaci nefunkčního vybavení lomu. Dále byla předmětem rekultivačních prací likvidace nepůvodních druhů dřevin, která měla velmi pozitivní efekt, neboť se při ní podařilo uvolnit cenné plochy, na kterých se nyní uplatňují autochtonní druhy rostlin. Dále bylo několikrát sečeno lemové stepní společenstvo na východní straně, což se projevilo zlepšením jeho stavu. Sečení by bylo vhodné nadále v několikaletých cyklech opakovat. V části litorální zóny byl v roce 2011 rozprostřen lomový kámen s rendzinou a byl zde rozčleněn reliéf tak, aby vznikla útočiště pro obojživelníky. Toto opatření se je účinné a bylo by vhodné ho aplikovat na větší ploše mělké části lomu. V roce 2012 byla na jedné z rovných skalních stěn střední zatopené etáže instalována vodočetná lať, jejíž horní hrana byla geodeticky zaměřena na 259,5 m n. m. Údaje o výšce hladiny vody jsou pravidelně zaznamenávány a budou využity při přípravě projektu na vytvoření ostrovů a rozčlenění litorálu. V roce 2012 začala AOPK ČR řešit problém nelegálního rybolovu a vývoj rybí obsádky. Vodní plochu v lomu využívá po dohodě se Správou CHKO Pálava a KS Brno ke svému výcviku Hasičský záchranný sbor, Vodní záchranná služba nebo armáda. Několikrát zde také proběhl průzkum potápěčů z oddílů Stuba Divers a Nautilus Břeclav. Aktivita těchto subjektů jsou vždy směřovány do období, případně do míst, ve kterých nedochází ke konfliktům se zájmy ochrany přírody. Při potápění i při dalších aktivitách na vodní ploše je součástí souhlasu s danou aktivitou také povinnost úklidu odpadků na dně jezera nebo na jeho březích“.

Tab. č. 7: Terciární struktura krajiny v lokalitě „Lom Janičův vrch v Mikulově“, „Suchý lom u Mariánského mlýna“

KATEGORIE	VÝZNAM
OCHRANNÉ REŽIMY PŘÍRODNÍCH HODNOT	
CHKO Pálava ^{*)}	Řešené území náleží do II. zóny chráněné krajinné oblasti Pálava ^{*)}
Přírodní památka	Lom Janičův vrch (hranice viz specializovaná mapa s odb. obsahem)
Ochranné pásmo PP	Přírodní památka Lom Janičův vrch má v rezervační knize a v plánu péče vymezeno ochranné pásmo na severovýchodním okraji v území parkového lesa a biotopů T 3.1 (viz tab. č. 4 a specializovaná mapa)
Národní přírodní rezervace	Svatý Kopeček – za jihozápadní hranicí řešeného území
NATURA 2000 ^{**)}	Evropsky významná lokalita „Svatý kopeček u Mikulova“ CZ0624234
NATURA 2000	Ptačí oblast Pálava (CZ0621029)
Významný krajinný prvek	Lesy ochranné v lokalitě Lom Janičův vrch - všechny plochy PUPFL ^{***)}
Významný krajinný prvek	Lesy zvláštního určení v lokalitě Janičův vrch - všechny plochy PUPFL
Ochranné pásmo lesa	Ochranné pásmo 50 m od hranice ploch určených k plnění funkce lesa
OCHRANNÝ REŽIM ÚZEMNÍHO SYSTÉMU EKOLOGICKÉ STABILITY KRAJINY (ÚSES)	
Regionální biocentrum	Svatý Kopeček (RBC 29), unikátní, vegetace vápencového bradla; v řešeném území biota panonských dubohabřin, širokolistých trávniků a antropogenní vodní plochy (překryv s EVL, viz specializovaná mapa)
Regionální biokoridor ^{****)}	Sv. Kopeček – Turoid – Pálava (RBK 124 – k vymezení, 2 varianty, dnes LBK M24); Sv Kopeček – Milovický les (RBK 2 – výhled)
Místní biokoridor	LBK M24 (Sv. Kopeček – Turoid); LBK M18 (Sv. Kopeček – LBC 14 Prameniště – Klentnice); LBK M7 (Lom Janičův vrch – Mušlovský potok – LBC 6 U hrobu)
REŽIMY PRO OCHRANU KRAJINNÉHO RÁZU	
Oblast krajinného rázu ^{*****)}	Pavlovské vrchy – nadřazený krajinářský celek A1 (krajina přirozených a přírodě blízkých ekosystémů vápencových bradel a vrchů)
Oblast krajinného rázu ^{*****)}	Milovická pahorkatina – nadřazený krajinářský celek B1 (lesní krajina pahorkatin, vrcholů a stepních lad)
ÚAP – Ep	Plochy s drobnou parcelací – vysoká hodnota ekologická i estetická
ÚAP – Sv. Kopeček	Zásadní význam pro charakter místa a krajinný ráz
ÚAP – Mariánský kopec	Doprovodný význam pro charakter místa a krajinný ráz
OCHRANA KULTURNÍCH A HISTORICKÝCH HODNOT	
Významný vyhlídkový bod	Při sestupu ze Sv. Kopečku se otevírají pohledy do řešeného území (viz foto na titulní str., viz specializovaná mapa s odborným obsahem)
Historická krajinná struktura	Parkový les Janičův vrch na severovýchodním okraji řešeného území. Lesem protéká Mušlovský potok, který napájel plavecké bazény.
Historická krajinná stopa – bodový charakter	Zrušené a rozpadlé plavecké bazény u Mariánského mlýna, zásobované vodou z Mušlovského potoka.
Historická krajinná stopa – liniový charakter	Osa historického chodníku z ulice Bezručovy a od Mariánského mlýna na vrchol Svatého Kopečku, Boží hrob a ke kostelu sv. Šebestiána (dnes modrá turistická značka) – viz specializovaná mapa
Historicky významný objekt, stavební dominanta	Budova Mariánského mlýna – zázemí dobývací a těžební činnosti, byty (ÚAP jev 15).
Ochranné pásmo MPR	Lom Svatá hora se nachází v ochranném pásmu městské památkové rezervace Mikulov
Urbanistické hodnoty ^{*****)}	ÚAP jev č.11 – celá historická část města je považována za mimořádně urbanisticky hodnotnou pro svoji komplementaritu ke krajinnému prostředí. Svatý Kopeček i Janičův vrch se významně podílejí na urbanistickém vztahu sídla a krajiny a na jeho krajinném rázu.
Pohledový horizont	Specializovaná mapa s odborným obsahem vyjadřuje zakres významného pohledového horizontu, který se projevuje v dálkových pohledech na panorama města Mikulova

KATEGORIE	VÝZNAM
Cyklistická stezka	Pokračování ulice Bezručovy od severozápadu k jihovýchodu napříč řešeným územím
OCHRANÉ REŽIMY TECHNICKÉ INFRASTRUKTURY	
Vodojem Bezručova ul.	Vysokotlaký vodojem 2x200+1000 m ³
Mušovský potok	Vodní útvar povrchových vod

POZNÁMKY:

**) zák. č. 114/1992 Sb., § 26:*

Odstavec (1): Na celém území chráněných krajinných oblastí je zakázáno:

- a) zneškodňovat odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,*
- b) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,*
- c) vjíždět a setrávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrávání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu a zdravotní a veterinární službu,*
- d) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,*
- e) používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,*
- f) stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály,*
- g) pořádat automobilové a motocyklové soutěže,*
- h) provádět chemický posyp cest,*
- i) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany chráněné krajinné oblasti.*

Odstavec (3): na území první a druhé zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno:

- a) hospodařit na pozemcích mimo zastavěná území obcí způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškodovat půdní povrch, používat biocidy, měnit vodní režim či provádět terénní úpravy značného rozsahu,*
- b) zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy, bažantnice,*
- c) pořádat soutěže na jízdních kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody.*

****) pozemky mimo bývalé území těžby (v okolí lomových stěn)*

*****) kategorie lesů ochranných a lesů zvláštního určení se v řešeném území překrývají na všech plochách pro plnění funkce lesa (PUPFL)*

******) územně analytické podklady předpokládají při aktualizaci územního plánu města Mikulova, že dojde ke kompletizaci sítě skladebných částí ÚSES: regionální biocentrum Sv. Kopeček (RBC 29) je dnes propojen s dalšími regionálně významnými prvky sítě místních biokoridorů. Úprava předpokládá:*

- a) vložení nového regionálního biokoridoru RBK 2 k propojení RBC 29 Sv. Kopeček s NRBC 106 Milovický les*

- b) zlepšení prostorových parametrů místního biokoridoru LBK M24 tak, aby převzal funkci regionálního biokoridoru RBK 124 a propojil RBC 29 Svatý Kopeček s NRBC 2013 Pálava přes EVL Turoid.
- c) Výhledová kompletizace sítě biocenter a biokoridorů v územním systému ekologické stability krajiny dále předpokládá vložení řady nových místních biocenter do trasy regionálních biokoridorů RBK 124 a RBK 2. Jedním z těchto nově navržených místních (lokálních) biocenter je i přírodní památka Lom Janičův vrch.

Koeficient ekologické stability pro správní obvod města Mikulov činí 0,77 (mezí hodnota činí min. 0,9). Současný stav dosud nevyhovuje běžným standardům (územně analytické podklady - jev č. 21).

*****) obě oblasti krajinného rázu spolu sousedí ve středu řešeného území

*****) architektonicky cenných staveb je v městské památkové rezervaci celá řada a jsou všechny chráněné jako nemovitá kulturní památka. V řešeném území se však žádná nenachází. Objekt Mariánského mlýna byl zařazen mezi významné historické objekty bez památkové ochrany, tvořící panorama města a místní dominanty.

Foto č. 2: Přírodní památka Janičův vrch, Mariánský mlýn. Autor: www.turistika.cz

II.7. Souvztažnost mezi sekundární a terciární strukturou krajiny

Jedinečný charakter území zásadním způsobem ovlivnil sekundární strukturu krajiny a podmínil vznik kulturních a historických hodnot. K projevu kultury obyvatel patří i ochranné režimy pro vybrané přírodní hodnoty. Souhrnně lze konstatovat, že požadavky na ochranu hodnot, uvedených v tab. č. 7 vyjadřují cílové charakteristiky krajiny a cílový stav území.

Historických a kulturních charakteristik je na řešeném území méně, než hodnot přírodních. Vyplývá to z devastačního charakteru těžební činnosti. I přes takový charakter se lokalita Janičův vrch významně podílí na svébytném krajinném obraze města Mikulov a je významným faktorem typickým prvkem krajinného rázu.

Identifikace hodnot terciární struktury krajiny vyjadřuje vztahy a znaky PREVENTIVNĚ. Upozorňuje na možné problémy a střety při využívání území. V konkrétním řešeném území nemusí tyto problémy být právě v době řešení aktuální, ale koncepce uspořádání krajiny musí na tyto existující skutečnosti upozornit v zájmu předcházení vzniku nových problémů. Např. kompletizace sítě biocenter a biokoridorů na místní i regionální úrovni v lokalitě představuje výhledový záměr (koridory územní rezervy). Ale bez jeho realizace nedojde ke zvýšení koeficientu ekologické stability v širším území města.

Další fáze rekultivace by se měla pokusit pro dosud poněkud opomíjenou část tzv. Suchého lomu na Svaté hoře najít nové kulturní a sportovní využití, které nebude kolidovat s ochranou unikátních přírodních hodnot.

II.8. Návrh cílového uspořádání krajiny

II.8.1. Koncepce uspořádání krajiny

Základní principy uspořádání území vyjadřují následující zásady:

- ▣ v přírodních biotopech, vzniklých v sekundární struktuře krajiny (viz tab. č. 4, viz specializovaná mapa s odborným obsahem), je vyloučená jakákoliv zástavba;

- ▣ další těžba vápence je v chráněném ložiskovém území vyloučena;
- ▣ pohledový horizont úpatí Svatého Kopečka a zbytků Janičova vrchu je nutno stabilizovat (neměnit krajinnou strukturu), protože je pohledově významným typickým znakem krajinného rázu pro oblast KR Pavlovské vrchy, nadřazený krajinářský celek A1 (krajina přirozených a přírodě blízkých ekosystémů vápencových bradel a vrchů)
- ▣ v parkovém lese přírodní památky Lom Janičův vrch realizovat soubor péstebních opatření, kterými budou obnoveny kosterní dřeviny porostů a bude iniciován proces přirozené obnovy lesního ekosystému
- ▣ vyčistit prameniště a tok Mušlovského potoka a přiměřeně revitalizovat jeho korytu při průtoku parkovým lesem
- ▣ pro zvýšení atraktivity území obnovit umělé bazény u Mariánského mlýna

II.8.2. Návrh změn v plochách s rozdílným využitím

Koncepce uspořádání krajiny je v územním plánu provedena tzv. *plánem využití území* - dokumentace pracuje s následujícími změnovými stavy:

změna je přípustná (území regenerace, přestavby)
změna je přípustná po splnění podmínek (např. po realizaci protipovodňových opatření je zástavba možná)
změna je nepřípustná (území stabilizovaná nebo chráněná)

Terminologické poznámky:

- ▣ Koncepce uspořádání krajiny je vždy součástí územního plánu. Proto hranice krajinných segmentů primární, sekundární a terciární krajiny nemají žádnou vazbu k hranicím pozemkovým a parcelním. Územní plán pracuje s termíny „*plocha s rozdílným (převažujícím) využitím*“, „*plocha se změnou využití*“.
- ▣ Podmínečně přípustné využití je zpravidla vázáno na zpracování podrobnějšího stupně dokumentace – územní studie, regulačního plánu, plánu péče o chráněná území, plánů regenerace a rekultivace území, narušeného těžbou surovin.

☐ Změna ve využití území je na základě schválení v územním plánu v obecné rovině realizována:

- výstavbou nových objektů;
- asanací a zrušením starých staveb;
- regenerací a obnovou existujících staveb;
- výsadbou nových dřevin (stromů, porostů, alejí);
- vykácením a zrušením starých dřevin;
- stavební uzávěrou = nařízenou nečinností do příštího rozhodnutí.

☐ Stabilizace území je charakterizována průběžnou a pravidelnou péčí o hodnoty v majetku vlastníka:

- údržbou stavebních objektů;
- obnovou existujících vegetačních prvků, solitérních dřevin, porostů dřevin, alejí a stromořadí (obnovou jednorázovou, průběžnou ...) ²⁸.

Specializovaná mapa s odborným obsahem doporučuje pro nový územní plán stabilizaci území – tj. uchování existujících hodnot prostřednictvím průběžné a pravidelné péče a zvelebování přírodně a rekreačně cenného území.

III. Návrh využití výsledku typu specializovaná mapa s odborným obsahem poskytovatelem

Koncepce uspořádání krajiny i navržený cílový stav území vyjadřuje v územně plánovací praxi vždy tzv. „*hlavní výkres urbanistické koncepce*“ nebo výkres „*koncepce uspořádání krajiny*“ podle ustanovení přílohy č. 7, vyhl. č. 500/2006 Sb., odst. (3), písm. b). Z tohoto hlediska je navržená metodika v souladu s platným právním řádem ČR a orgán státní památkové péče ji může využívat pro stanoviska, závazná stanoviska i pro vyjadřování ve správním řízení.

Základním cílem této skupiny výsledků projektu DF11P01OVV019 je prověřit v území narušeném těžbou nerostného bohatství využitelnost odlišného přístupu ke koncepci

²⁸ z hlediska zákona o územním plánování a stavebním řádu nelze považovat vykácení přestarlé torzální aleje a výsadbu aleje nové za změnu ve využití území

uspořádání krajiny. Nový přístup vychází z předpokladu, že porozumění vlastnostem životního prostoru patří ke kultuře národa a je znakem kulturní identity v krajinném prostředí. Kulturní přístup ke krajině byl formován stovky let a ve střední Evropě dosáhl značné kulturní a civilizační dokonalosti. Způsob využívání území vždy harmonizoval s vlastnostmi krajiny tak, aby byla zachována schopnost obnovování přírodních zdrojů v zájmu produktivity pro další generace. Obnovitelné přírodní zdroje – např. hydrický režim území, udržování půdní úrodnosti, zabraňování degradaci půdy a jedinečné bioty – byly vždy obnovovány s péčí řádného hospodáře.

Základní teze použité metodiky pro hodnocení krajiny narušené těžbou surovin⁸⁾ jsou založeny na poznatku, že základním sdíleným zájmem je těžba a zhodnocení nerostného bohatství podle státem určených pravidel. Nicméně při návratu krajiny do běžného využívání po ukončení těžby musí respektovat kulturní identitu místa a při rekultivaci a regeneraci vytěžených ložisek nerostných surovin k tomuto přihlížet. Aby bylo možno tento cíl splnit, předkládá metodika postup k identifikaci primární, sekundární a terciární struktury krajiny jako správného východiska pro obnovení kulturních, historických i přírodních hodnot.

Z tohoto pohledu je historická krajinná struktura zdrojem inspirace. Právní řád České republiky disponuje nástroji, jak hodnoty tohoto typu uchovávat, rozvíjet a zmnožovat pro budoucí využití. Výstup výzkumného projektu (soubor specializovaných map s odborným obsahem) poskytuje argumentační bázi pro odborná stanoviska orgánů státní památkové péče. Poskytovatel tedy může – pro uplatnění zákonných postupů a při ochraně hodnot harmonické kulturní krajiny – ve správním obvodu města Mikulova uplatnit příslušná odborná stanoviska.

Význam mapového výstupu je také metodický – může prokázat obecnou platnost použitého prostorového průmětu (korelací) mezi primární, sekundární a terciární strukturou krajiny. Metodické postupy pro identifikaci vlastností prostoru, faktorů podílejících se na vzniku krajinného obrazu a dalších kulturních hodnot významně ovlivnil rozvoj zobrazovacích GIS technologií, na jejichž použití je specializovaná mapa s odborným obsahem založena.

IV. Seznam použité související literatury

BUČEK, A., LACINA, J.: *Geobiocenologie II*. Brno: Mendelova univerzita, 1999, ISBN 80-7157-417-1

CULEK, M. a kol.: *Biogeografické členění České republiky, II. díl*. Praha: AOPK, 2005, ISBN 80-86064-82-4

CULEK, M., GRULICH, V., LAŠTŮVKA Z., DIVÍŠEK, J.: *Biogeografické regiony České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, ISBN 978-80-210-6693-9

DUVIGNEAUD, P. et al., *Ekologická syntéza*. Praha: Academia, 1988

HUČÍK, M., KŘÍŽOVÁ, V.: *Rozbor udržitelného rozvoje území pro ORP MIKULOV*. Pořizovatel: Městský úřad Mikulov, odbor územního plánování a stavebního řádu, 2008, aktualizace 2014. Textová část, výkres hodnot, výkres limitů přírodních, výkres limitů technických, výkres záměrů, výkres problémový.

CHYTRÝ, M., KUČERA, T., KOČÍ, M. a kol.: *Katalog biotopů České republiky*. Praha: AOPK, 2001, ISBN 80-86064-55-7

KMET, J.: *Přírodní památka Lom Janičův vrch*. REGIO M - Sborník Regionálního muzea v Mikulově, roč. 2014

KOLEKTIV. *Evropská úmluva o krajině/ European Landscape Convention*. Strassburg: Rada Evropy CM/Rec(2008)3. Po ratifikaci Parlamentem ČR (Poslaneckou sněmovnou, Senátem a prezidentem ČR) vstoupila v platnost 1. 10. 2004

KOLEKTIV: *Plán péče o přírodní památku Lom Janičův vrch na období 2014-2019*.

Mikulov: Agentura ochrany přírody a krajiny, Správa CHKO Pálava a krajské středisko Brno, 2013. http://drusop.nature.cz/ost/archiv/plany_pece/index.php?frame&ID=25533

MACKERLE, P., A KOL. *Mikulov – územní plán města – změna 1. Urbanistické řešení [měř. 1:2000]*. Pořizovatel: Město Mikulov. Brno: 2001

MARTÍNKOVÁ KUCHYŇKOVÁ, H. *Pohledová exponovanost: Metodický postup výpočtu krajinného indikátoru v geografických informačních systémech*. Vydání první. Brno, Mendelova univerzita v Brně, (2010), s. 18–22

MÍCHAL, I.: *Ekologická stabilita*. Brno: Veronica, 1994, 276 s., ISBN 80-85368-22-6

POLÁČEK, J., BENEŠ, J., POLÁČKOVÁ, V.: *Minimální standard pro digitální zpracování územních plánů v GIS (MINIS v2.2)*. Praha: Hydrosoft, UP-24, 2010.

VOREL, I., SKLENIČKA, P., POLÁČKOVÁ, V., KUPKA, J.: *Metodický rámec koncepce uspořádání krajiny jako součást územního plánu*. Praha: MŽP, 2012.

VOREL, I., BUKÁČEK, R., MATĚJKA, P., CULEK, M., SKLENIČKA, P. *Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz*. Praha: Nakladatelství Naděžda Skleničková, 2004.

WAGNEROVÁ, E. *Mikulov - Janičův vrch. Projekt závěrečné sanace a rekultivace [měř. 1:2000]*. Pořizovatel: Českomoravský cement, a.s. Brno: 2004.

Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

Zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči.

Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád.

Zákon č. 114/1992 Sb. (ve znění zákona č. 18/2010 Sb.) o ochraně přírody a krajiny

Vyhláška č. 500/2006 Sb. (ve znění vyhlášky č. 458/2012 Sb.) o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti.

Vyhláška č. 501/2006 Sb. (ve znění vyhlášky č. 431/2012 Sb.) o obecných požadavcích na využívání území

Vyhláška č. 395/1992 Sb. kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb.

Elektronické zdroje

<http://www.turistika.cz/mista/mikulov-suchy-lom-u-marianskeho-mlyna>

http://drusop.nature.cz/ost/archiv/plany_pece/index.php?frame&ID=25533

<http://itras.cz/lom-u-marianskeho-mlyna/galerie/7973/>

V. Seznam publikací a výstupů z originální práce, které předcházely výsledku typu specializovaná mapa s odborným obsahem

Zpracování specializované mapy s odborným obsahem vycházelo z předchozích prací autorů:

KUČERA, P., FLEKALOVÁ, M., TRPÁKOVÁ, L., SEDLÁČEK, J., MATĚJKA, D., LACINA, D., SALAŠOVÁ, A. *Metodika koncepce uspořádání krajiny pro ochranu a obnovu kulturních, historických a přírodních hodnot území*. Lednice: Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, 2015. Certifikovaná metodika, výstup projektu NAKI DF11P01OVV019.

KUČERA, P. NOVOTNÁ, Ž. *Metodika hodnocení krajiny narušené těžbou surovin*. Lednice: Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, 2015. Výstup projektu NAKI DF11P01OVV019.

KUČERA, P. NOVOTNÁ, Ž. *Metodika regenerace krajiny narušené těžbou surovin*. Lednice: Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, 2015. Výstup projektu NAKI DF11P01OVV019.

KULIŠŤÁKOVÁ, L.: *Nástroje GIS a ochrana vizuálních vazeb komponovaných krajin*. In ŠIMEK, P. *Trendy a tradice*. Brno: 2008, s. 149 – 155. ISBN 978-80-7399-510-2.

KULIŠŤÁKOVÁ, L.: *Změny v sekundární krajinné struktuře a jejich vliv na vizuální vlastnosti komponovaných krajin*. In *Venkovská krajina*, 2010. Brno: Česká společnost pro krajinnou ekologii, regionální organizace CZ_IALE, 2010, s. 74 – 79. ISBN 978-80-87154-43-4.

ŠTĚPÁNOVÁ, D., KULIŠŤÁKOVÁ, L.: *Analýza kompozičních principů záměrně komponovaných krajin*. In BELČÁKOVÁ, I. *Krajina – předmět vzdělávání a výskumu*. 1. Vyd. Bratislava: Perfekt, 2010, s. 124-137. ISBN 978-80-8046-452-3.

ŠTĚPÁNOVÁ, D., KULIŠŤÁKOVÁ, L.: *Designed landscape*. GeoScape. In *Geoscape*. 2010, sv. 1, ř. 5, s 76-80.

SEDLÁČEK, J., KULIŠŤÁKOVÁ, L. *Complex by design, rich by nature. How to deal with historic designed landscape in recent land use policies*. Poster. 2013

KULIŠŤÁKOVÁ, L., SEDLÁČEK, J. *Využití nástroje GIS při analýze vizuálních vazeb*. *Acta Pruhoniciana*, 2013. Č. 103: 51 – 61. ISSN 0374-5651.

KULIŠŤÁKOVÁ, L., FLEKALOVÁ, M., KUČERA, P., MATÁKOVÁ, B. SALAŠOVÁ, A., ŠTĚPÁNOVÁ, D. *Komponované krajiny*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita, 2011. 78 s. ISBN 978-80-7375-536-2.

KULIŠŤÁKOVÁ L., KUČERA P., SALAŠOVÁ A., FLEKALOVÁ M., MATĚJKA D., SEDLÁČEK J., VÍTOVSKÁ D., MATÁKOVÁ B., LACINA, D.: *Metodika identifikace komponovaných krajín*. Lednice: 2014, certifikovaná metodika, výstup projektu NAKI DF11P01OVV019.

KUČERA Petr a kol.: *Úmluva o krajině/Landscape inconvenience/důsledky a rizika nedodržování Evropské úmluvy o krajině*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. 183 s. ISBN 978-80-7375-967-4.

KUČERA, P. *Agriculture and Landscape*. In ŠARAPATKA, B., NIGGLI, U. a kol. *The Way to Mutual Harmony*. Olomouc: Palacký University in Olomouc, 2012. 267 s. ISBN 978-80-244-2824-6.

KUČERA P., SALAŠOVÁ A., ŠTĚPÁN M. a kol.: *Krajinný plán Mikulovska – Falkensteinska*. In DRESLEROVÁ J., PACKOVÁ P. *Ekologie krajiny a krajinné plánování*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, s.r.o., 2006, s. 64-68. ISBN 80-86386-82-1.